

Všeobecné normatívne východiská policajnej etiky a ich význam v budovaní dôveryhodnosti Policajného zboru

Anotácia: Štúdia sa venuje vymedzeniu významu všeobecných etických východísk v policajnej etike. Špecifikuje relevantné prvky etiky cnosti, deontologickej etiky a utilitaristického i neutilitaristického konzekvencializmu, pričom poukazuje na ich uplatnenie v policajnej etike. Cieľom je zachytiť vplyv vybraných prvkov daných normatívnych etík na budovanie dôveryhodnosti Policajného zboru ako jedného zo základných predpokladov efektívneho plnenia sociálnych funkcií polície v súdobej spoločnosti.

Kľúčové slová: policajná etika, etika cnosti, deontológia, konzekvencializmus, dôveryhodnosť Policajného zboru

Úvod

Efektívne fungovanie akejkoľvek spoločenskej inštitúcie si vyžaduje dôveru verejnosti, ktorá prispieva k zdarnému plneniu jej konkrétnych úloh. Nie je tomu inak ani v prípade Policajného zboru. *„Bez dôvery občanov nemôže polícia plniť svoje spoločenské funkcie, pretože by jej chýbal potrebný prameň informácií a nevyhnutná spoločenská akceptácia a podpora.“*¹ Plnenie úloh služobnej činnosti si vyžaduje neodmysliteľnú podporu zo strany občanov.² Dôveryhodnosť Policajného zboru sa realizuje na poli vzťahu polície a verejnosti. Tento vzťah je komplikovaný na základe zložitosti aktuálnych sociálnych vzťahov, ale i z hľadiska charakteru policajnej práce a vnútorne diferencovaných činností Policajného zboru. V oblasti vzťahu dvoch spoločenských entít je potrebné stanoviť nástroje jeho regulácie. V danej súvislosti nadobúda význam (aj) policajná etika ako rámec pre sformovanie štandardov správania, vystupovania, postupov a sebakontroly konania príslušníkov Policajného zboru. Požiadavka špecifikovať a vymedziť štandardy policajnej etiky, ktoré môžu prispievať k budovaniu dôveryhodnosti Policajného zboru vystupuje ako aktuálna aj v súvislosti so spoločensky diskutovanými témami: spomeňme napríklad usmrtenie Georga Floyda pri policajnom zákroku v USA, prípad usmrtenia Jozefa Chovanca na letisku v Belgicku za prítomnosti príslušníka demonštrujúceho fašistické gestá, poukazy na policajnú brutalitu v slovenských médiách a na sociálnych sieťach a i. Policajná etika je tak jednou z integrálnych súčastí bezpečnostných vied, ktorej špecifikácia, pertraktovanie a praktická aplikácia sa podpisuje pod percepciu Policajného zboru verejnosťou.

Policajná etika má svoj vlastný predmet skúmania, ktorý sa utvára v kontexte s praktickými problémami policajnej praxe. Zachováva si pritom väzbu na všeobecnú etiku, od ktorej požaduje zdôvodnenie morálnych princípov a noriem presahujúcich zmysel bezprostrednej praxe. Na druhej strane je všeobecná etika vystavená nutnosti kriticky

¹ BILSKÝ, P., PAJPACHOVÁ, M. *Vývoj dôveryhodnosti Policajného zboru u občanov Slovenskej republiky a analýza faktorov, ktoré ju ovplyvňujú*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2002 (Projekt vedeckovýskumnej úlohy), s. 9.

² BARIČÍČOVÁ, L. Profesionálny imidž a kredibilita Policajného zboru. In: DINUŠOVÁ, D. (ed.) *Dôveryhodnosť Policajného zboru na pozadí aktuálnych otázok policajnej teórie a praxe*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021, s. 22.

hodnotiť všeobecné pojmy, s ktorými narába (povinnosť, zodpovednosť a pod.)³. Policajná etika má interdisciplinárny charakter, utvára sa na základe dialógu sociálnej filozofie, všeobecnej etiky, filozofie práva, kriminológie, sociológie, psychológie a ďalších vied a v úzkom kontakte s policajnou praxou. Cieľom predkladanej štúdie je vymedziť všeobecné etické východiská policajnej etiky, definovať ich konkrétne uplatnenie v policajnej etike za účelom špecifikácie ich využitia v budovaní dôveryhodnosti Policajného zboru.

1 Policajná etika v spektre vybraných normatívnych etík

Morálka je podmienená určitými sociálnymi potrebami spoločnosti. Vzniká na ich základe a bude existovať pokiaľ tieto sociálne potreby nezaniknú. Jednou zo základných sociálnych potrieb, ktoré podmieňujú vznik morálky, je nutnosť regulovať vzťahy medzi ľuďmi, stanoviť postavenie a hodnotu každého jednotlivca, pomôcť človeku vymedziť si vzťah k sebe, ku svojim najbližším spoluobčanom a k celej spoločnosti. Táto sociálna potreba vznikla už v praveku a s vývojom spoločnosti rástla. Súbežne so spoločenským vývojom a vznikom deľby práce dochádzalo k diferenciacii sociálnych skupín, ktorým zodpovedali profesijné skupiny (rolníci, remeselníci, lekári, učitelia, kňazi a pod.). Vznik profesijnej etiky bol tak podmienený predovšetkým spoločenskou deľbou práce, vznikom rôznych druhov činností, povolání. Každodenná skúsenosť, nutnosť regulovať v reálnom živote vzájomné vzťahy ľudí v pracovných kolektívoch prispeli k uvedomeniu si a sformovaniu potrieb a noratívov profesijnej etiky. Profesijná etika integrovala všeobecné morálne aspekty danej spoločnosti, formovala sa na základe historických a spoločenských špecifik konkrétnych komunít a precizovala sa v súvislosti s konkrétnou profesijnou praxou. Všeobecné etické východiská, ktoré zachytávame na pôde dejín filozofie i dnes prestupujú ako policajnou etikou, tak etikou aplikovanou a profesijnou. Z uvedených filozofických zdrojov identifikujeme primárne tri všeobecné východiská policajnej etiky, resp. tri normatívne etické prístupy, ktorými sú:

- etika cnosti;
- deontologická etika;
- konzekvencializmus.

Etika cnosti predstavuje jednu z najstarších etík, ktorá sa rozvíjala primárne v dielach antických klasikov. Orientuje ľudské konanie na jeho predpoklady, teda na osobnostné kvality mravného subjektu. Etika cnosti sa nezaobera otázkou, ako by sme mali konať, ale sústreďí sa na otázku, akí by sme mali byť. Z hľadiska vývoja dejín filozofie je pozoruhodné povšimnúť si zameranie etiky cnosti aplikovanú na bezpečnostné zložky gréckej polis, resp. štátu, ktoré explicitne nachádzame v Platónovom diele Ústava. Platón formuluje etiku cnosti ako etiku jednotlivca, ktorý nadobúda cnosť (*ἀρετή* / *areté*) chápanú v zmysle zdatnosti charakteru získanej výchovou a vzdelaním. Príznačne pre veľké filozofické systémy antiky, Platónova individualistická etika cnosti má svoj dopad na sociálnu konštitúciu štátu (*πόλις* / *polis*), kde sa prejavuje v sociálnom rozvrstvení spoločnosti. Okrem vládcov a výrobcov, Platón rozlišuje strážcov polis, ktorí zabezpečujú vnútornú i vonkajšiu bezpečnosť polis. Platón v IV. hlave *Ústavy* vznáša konkrétnu požiadavku na charakter strážcu, ktorý by mal oplývať predovšetkým cnosťou statočnosti. Hoci by sme si mohli pod výrazom „statočnosť“ (*ανδρεία* / *andreia*) predstaviť odvahu, odhodlanosť, nebojácnosť, Platónovo vysvetlenie k podobným súvislostiam nesmeruje. V jeho ponímaní značí statočnosť „*silu*

³ HERZOGOVÁ, Z.: *Policejní etika*. Praha: vlastným nákladom, 2003, s. 114.

*a schopnosť za všetkých okolností zachovávať správne a zákonné mienenie o nebezpečnom a nie nebezpečnom.*⁴ Strážca je ten, kto rozlíši bezpečné mienky pre polis od nebezpečných a na tomto rozlíšení založí svoje konanie. Ako Platón dopĺňa, statočnosť „je akýsi druh zachovania“⁵, čo môžeme rozumieť ako zachovanie polis samotnej. Cnosť ako zdatnosť charakteru zohrávala významnú úlohu v idealistických i materialistických etických koncepciách. Prejavila sa v niektorých etikách helenistického obdobia, stála v centre pozornosti etickej teórie Tomáša Akvinského, Benedicta Barucha Spinozu alebo Paula H. D. von Holbacha.

Záujem o etiku cnosti sa výrazne prejavil v 20. storočí v anglosaskej etickej tradícii ako prejav vymedzovania sa voči metaetickým prístupom v snahe o rehabilitáciu normatívnych etík a tiež v súvislosti s oživením otázok spätých s možnosťou najlepšieho spôsobu života, hodnotovej orientácie, s otázkami týkajúcimi sa dobrého života vo vzťahu ku charakteru človeka. Gertrude Elisabeth M. Anscombe, ktorej štúdiá *Moderná morálna filozofia* (Modern Moral Philosophy) iniciovala návrat k etike cnosti, reagovala na potrebu sústreďovania etickej reflexie previazanej so špecifickými ľudskými túžbami a potrebami. Podľa nej, etické teórie, ktoré stavajú na pojmoch povinnosti a záväzkoch jednotlivca (deontologická etika), sú ťažko obhájiteľné, keďže morálne konanie sa v nich skúma ako cieľ sám osebe, nezávisle od ľudských potrieb a túžob.⁶ Na výzvu Anscombe reagoval Alasdair MacIntyre, ktorý revitalizuje aristotelovskú koncepciu etiky cnosti v podmienkach modernej spoločnosti 20. storočia. Koncipuje osobitnú etickú teóriu vystavanú na základe troch prepojených dimenzií morálneho konania: dimenzie sociálnej praxe, naratívneho usporiadania uceleného ľudského života a morálnej tradície. Cnosť pritom definuje ako „*nadobudnutú ľudskú kvalitu, vlastnenie a uplatňovanie ktorej nám umožňuje dosahovať dobrá inherentné praxi a jej absencia nám v ich dosahovaní účinne bráni.*“⁷ Z hľadiska nášho problému – v prvom rade uplatnenia daného všeobecného etického východiska v policajnej etike a v druhom rade jeho využiteľnosti v budovaní dôveryhodnosti Policajného zboru – je prínosná MacIntyrová formulácia sociálnej praxe zachytenej v jej dialektickom vzťahu k sociálnej inštitúcii ako k samotnej základni realizácie praxe. Prax v danej koncepcii predstavuje prvotný spoločenský kontext ľudskej dokonalosti, pričom MacIntyre v rámci neho rozlišuje dosahovanie inherentných dobier ako dobier inherentných práve konkrétnej praxi špecifikovateľných výlučne v pojmoch danej praxe a dosiahnuteľných iba skúsenosťou v nej. Prax poskytuje jej účastníkom dosahovanie inherentných dobier. Okrem nich rozlišuje prax tzv. externé dobrá (peniaze, materiálne statky, sláva, moc a i.), ktoré sa týkajú inštitucionálneho rámca sociálnej praxe. Uvažuje teda v dialektickom vzťahu prax – inštitúcia, pričom prax reprezentuje dosahovanie inherentných dobier a inštitúcia sa angažuje pri distribúcii a nadobúdaní externých dobier. Uvedený vzťah: prax – inštitúcia predstavuje napríklad vzdelanie – univerzita; medicína – nemocnica; vnútorná bezpečnosť štátu – polícia a i. Prax bez inštitúcie je nemožná, pričom je potrebné, aby sa inštitúcia zastrešujúca konkrétnu prax nestala len dejiskom bojov o externé dobrá, čomu má prispievať práve úsilie o dobrá inherentné. V tomto zmysle MacIntyre odkazuje na tri základné cnosti nevyhnutné pre každú prax: cnosť spravodlivosti, odvahy a pravdovravnosti. „*Tieto cnosti umožňujú,*

⁴ PLATÓN. *Ústava*. Praha: SVOBODA – LIBERTAS, 1993, (430 b).

⁵ PLATÓN. *Ústava*. Praha: SVOBODA – LIBERTAS, 1993, s. 188, (429 c).

⁶ ANSCOMBE, G. E. M. Modern Moral Philosophy. In: *Philosophy*. Vol. 33, No. 124 (Jan. 1958), Cambridge University Press, s. 1-19.

⁷ MACINTYRE, A. *After Virtue*. London: Duckworth, 1981, s. 191.

*aby prax nedegenerovala pod korupčným tlakom inštitúcie. (...) čiže, aby úsilie o externé dobrá nebolo nadradené úsiliu o získavanie praxi špecifických inherentných dober a foriem dokonalosti.*⁸ Uvedené cnosti nachádzame už v aristotelovskom spracovaní etiky cnosti, rovnako tak sú zastúpené v etických štandardoch príslušníkov Policajného zboru, primárne v úpravách etických kompetencií konkrétnych policajných činností (vyšetrovanie, výsluch, služobný zákrok).

*„Vo všeobecnosti možno povedať, že etiky cnosti predpokladajú istý morálny ideál (ideál morálnej dokonalosti) a v tomto zmysle formulujú vlastnú predstavu ideálnej ľudskej bytosti – cnostnej osoby. Tejto osobe prisudzujú určité pozitívne morálne charakteristiky – cnosti, a predkladajú vysvetlenie toho, aký druh vlastností predstavujú a ako sú nadobúdané.*⁹ *Z hľadiska uplatnenia etiky cnosti v policajnej etike, prejavuje sa na úrovni jej axiologického aspektu, ktorý stanovuje hodnotový rámec výkonu danej profesie. Ten priamo implikuje charakterové kvality príslušníka Policajného zboru. Dôraz sa pritom kladie na proces nadobúdania požadovaných schopností, ktoré sa získavajú vlastným úsilím a vzdelaním. V konkretizácii policajnej etiky je priamym dokladom prítomnosti etiky cnosti dôraz na osobnostné kvality nadriadeného, ktorý svojim správaním a konaním má byť vzorom pre podriadených. Uvedená skutočnosť je zakotvená v Etickom kódexe príslušníka Policajného zboru v článku 10: „Nadriadený dbá na to, aby jeho podriadení boli na služobnú činnosť primerane pripravení. Vytvára priaznivú sociálno-psychologickú atmosféru a pracovné podmienky pre výkon služby svojich podriadených a podporuje ich ďalšie vzdelávanie“; a článku 11: „Nadriadený stimuluje a podporuje etické správanie svojich podriadených, vyžaduje od nich dodržiavanie etického kódexu a sám je im v jeho dodržiavaní príkladom.*¹⁰

Vo vývine filozofie podliehala etika cnosti kritike za individualistické uchopenie morálnych problémov. Uprednostňovaním primárne individuálnych čŕt charakteru morálneho aktéra nereflektovala etika cnosti sociálnu rovinu prijímania pravidiel kooperácie morálnych aktérov v kolektíve. Už v antike voči preferovaným etikám cnosti stavia Cicero aspekt povinnosti, ktorý predstavuje vnútorný regulátor konania. Oproti etike cnosti neakcentuje individuálne kvality aktéra konania, ale konanie samotné. Vo svojom diele *O povinnostiach* Cicero zdôraznil, naproti individualistickej etike cnosti, povinnosť predstavujúcu ohľad na sociálny kontext konania. Spoločnosť je v jeho ponímaní združením občanov, ktorých zastrešuje právo fungujúce v spoločnosti ako jej puto. Právo je vo vzťahu k človeku vonkajším regulátorom jeho konania, pričom v Cicerovej interpretácii potrebuje filozofické zdôvodnenie. Na to, aby sme správne konali, nestačí odvolať sa na vonkajšiu platnosť zákona. Samotný zákon potrebuje svoje zdôvodnenie, aby mal človek povinnosť konať v súlade s ním. Cicero túto požiadavku ilustruje v diele *De legibus*, keď sa Attikus pýta Marka: „Teda podľa teba nie z prétorského ediktu, ako vravia mnohí právnici, ani zo Zákonov dvanástich tabúl, ako hovoria starí, ale z prameňa najhlbšej filozofie treba čerpať náuku práva?“ Marko odpovedá: „Musíme objasniť podstatu práva z ľudskej povahy, musíme rozmyšľať nad tým, akými zákonmi sa musí spravovať každý štát, až potom sa zaoberať

⁸ KUNA, M. *Úvod do etiky cnosti*. Ružomberok: Katolícka univerzita v Ružomberku. 2010, s. 74.

⁹ KUNA, M. *Úvod do etiky cnosti*. Ružomberok: Katolícka univerzita v Ružomberku. 2010, s. 33, 34.

¹⁰ *Etický kódex príslušníka Policajného zboru* [online] Etický kódex príslušníka Policajného zboru, Ministerstvo vnútra SR - Polícia (minv.sk) [cit. 29.10.2021]

zásadami a príkazmi uloženými z vôle ľudí samých.“¹¹ Teda z hlbín filozofie sa dozvedáme, čo je pre nás prameňom práva. Prirodzeným právom je najvyšší rozum vstúpený ľudskej povahe. Tento rozum, „*potvrdený a zdokonalený v ľudskom rozume, je pravidlom správania človeka. Rozum vtlačá do ľudskej duše všeobecné princípy.*“¹² Rozum ako zdroj ľudského konania, ktoré je nevyhnutné samo osebe a ktoré má charakter povinnosti, nadobúda význam v novoveku a je neodmysliteľne späté s etickou koncepciou Immanuela Kanta. Práve Kant formuloval mravný zákon, ku ktorému človeka zaväzuje povinnosť a ktorý platí rovnako striktne a všeobecne ako platia zákony fyzikálne. Tento zákon, ktorý nazýva kategorickým imperatívom ukladá každému povinnosť konať tak, aby maxima jeho vôle¹³ mohla byť vždy zároveň aj princípom všeobecného zákonodarstva.¹⁴ Konanie z povinnosti, konanie na základe mravného zákona predpokladá aktivitu nepodmienenú vlastnými sklonmi, citmi a pohnútkami. Uprednostnením všeobecne platného princípu konania človek robí svet ľudskejšim a sám získava dôstojnosť. Zákonu povinnosti by sa mal pritom človek podriaďovať na základe slobodného rozhodnutia, nie na základe vonkajšieho tlaku alebo donútenia. Mravný zákon je zákonom, ktorý „*predpisujeme sami sebe, predsa však ako osebe nevyhnutný.*“¹⁵ Normatívnu etiku zdôrazňujúcu princíp konania, zakorenený v povinnosti, dnes nazývame deontologickou.¹⁶ Centrálnym kritériom konania sú povinnosti mravného subjektu, pričom je zdôraznená potreba ich všeobecnej platnosti.

Policajná etika je ekvivalentne nazývaná aj ako policajná deontológia, teda deontologická črta je v danej profesijnej etike dominantná. Príslušníka Policajného zboru zaväzuje povinnosť konať „*v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, všeobecne záväznými právnymi predpismi a internými aktmi riadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, ako aj s Európskym kódexom policajnej etiky a rešpektuje ľudské práva a slobody.*“¹⁷ Okrem danej rámcovej črty policajnej činnosti sa deontológia prejavuje tiež na úrovni uprednostňovania všeobecne platných noriem pred osobnými pohnútkami. V zmysle Kantovej praktickej filozofie, konanie na základe kategorického imperatívu, nie imperatívu hypotetického. Dôležité je tiež zdôrazniť, že toto konanie je vnímané ako človeku autonómne, teda reflektované rozumom a uznané ako rozumné, čo na poli profesijnej etiky v policajnom povolání zohľadňuje dve roviny konania: 1. potrebu sebareflexie, sebahodnotenia a vôbec založenia potreby pýtania sa v samotnom etickom vzdelávaní policajtov,¹⁸ a taktiež 2. požiadavku interiorizácie noriem policajnej etiky jej morálnym aktérom.

V uvedenom vnímaní človeka – ako autonómnej inteligibilnej bytosti, ako aktéra mravného zákona, ktorý je zákonom osebe a zaväzuje nás voči nemu povinnosť, sa objavuje tiež niekoľko komplikácií. V prvom rade predstavuje komplikáciu samotná definícia človeka

¹¹ CICERO, M. T. *O věcech veřejných*. Praha: OIKOYMENH, 2010. Pozri tiež KRSKOVÁ, A. *Dejiny politickej a právnej filozofie*. Bratislava: IURA EDITION, s.r.o., 2011.

¹² KRSKOVÁ, A. *Dejiny politickej a právnej filozofie*. Bratislava: IURA EDITION, s.r.o., 2011. s. 107.

¹³ Pod pojmom maxima vôle rozumieme subjektívny princíp konania.

¹⁴ KANT, I. *Základy metafyziky mravů*. Praha: OIKOYMENH, 2014, s. 48.

¹⁵ KANT, I. *Základy metafyziky mravů*. Praha: OIKOYMENH, 2014, s. 25.

¹⁶ Tento termín zaviedol Jeremy Bentham (anglický ekonóm a utilitaristický etik), ktorý v roku 1834 publikoval dielo *Deontológia alebo náuka o morálke*. Deontológiou rozumieme časť etiky, ktorá sa zaoberá problémami povinnosti, mravných požiadaviek i noriem a vôbec každého druhu požadovania a plnenia povinností ako formy prejavu sociálnej nevyhnutnosti, špecifickej pre mravnosť. (Pozri bližšie: DINUŠOVÁ, D. *Filozofia pre študentov bezpečnostných vied*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021).

¹⁷ Etický kódex príslušníka Policajného zboru. [online] Etický kódex príslušníka Policajného zboru, Ministerstvo vnútra SR - Polícia (minv.sk) [cit. 29.10.2021]

¹⁸ NESVADBA, P. *Policajní etika*. Plzeň: nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2009.

prostredníctvom jeho rozumovej schopnosti. Nedostatočný univerzalizmus takejto definície sa premieta do chápania ľudskej dôstojnosti a ľudských práv, ktoré prijímú vymedzenie ľudskosti založenej na autonómii rozumnej bytosti „*spochyľuje pripisovanie dôstojnosti mnohým jedincom, ktorí nepochybne patria k homo sapiens sapiens – malé deti, mentálne hendikepovaní, osoby postihnuté rozličnými podobami demencie, Alzheimerom, jedinci v kóme a pod.*“¹⁹ Obmedzenia predstavuje aj Kantovo chápanie povinnosti ako osebe danej nevyhnutnosti, ktoré podľa niektorých interpretácií smeruje k rigidnosti takto chápanej morálky. „*Formalizmus kantovskej etiky s jej podriadenosťou povinnosti, zbavenou všetkého subjektívneho, stal sa skutočne výrazom bezduchej byrokracie a vojenského komandovania, v ktorom boli celkom potlačené Kantove vznešené myšlienky o dôstojnosti človeka a jeho autonómnosti i jeho všeľudské sny o večnom mieri.*“²⁰

Jednostranné preferovanie deontológie je v policajnej etike vyvážené zastúpením prvkami etiky cnosti a ako tretieho filozofického zdroja tiež konzekvencializmu. Konzekvencializmus alebo etika morálnych dôsledkov sleduje nie len samotné konanie vo svetle platných morálnych pravidiel, ale tieto reflektuje najmä s ohľadom na dôsledky, ktoré dané konanie prináša. Najznámejšou verziou konzekvencialistickej etiky je utilitarizmus. Vznikol v Anglicku, v nadväznosti na etickú tradíciu anglického empirizmu, ktorý predstavovali najmä Thomas Hobbes, David Hume alebo Adam Smith. Za jeho zakladateľa je považovaný Jeremy Bentham. Etika utilitarizmu odráža pomery doby a prostredia svojho vzniku.

Základným kritériom pre hodnotenie konania mravného subjektu je v utilitarizme úžitok, ktorý z konania vyplýva. Dobré konanie je v tomto zmysle to, ktoré prináša, čo najväčší úžitok čo najväčšiemu počtu ľudí. Mravné hodnotenie zohľadňuje očakávané následky a účinky konania, teda v rámci tejto etickej koncepcie nemožno považovať istý typ konania za správny alebo nesprávny sám osebe. Samotný úžitok možno vytýčiť ako uspokojovanie ľudských potrieb a záujmov. Užitočné je teda to, čo prospieva ľudskému životu v radosti, spokojnosti a šťastí.

Okrem princípu užitočnosti je v utilitaristickej etike zvyrazňovaný tiež princíp *impartiality* (nestrannosti), ktorý stanovuje, že mravný subjekt musí pri svojom rozhodovaní pripísať rovnakú hodnotu záujmom všetkých mravných subjektov s rovnakými dôsledkami. Znamená to, že pri rozhodovaní má uprednostniť záujem iných mravných subjektov pred vlastným záujmom, záujmami rodiny, priateľov alebo kolegov, ak ich záujmy sú hodnotnejšie, čiže prinášajú väčší úžitok pre ľudstvo, prípadne aspoň pre určitú sociálnu komunitu.²¹

Popri utilitaristickom konzekvencializme existuje aj neutilitaristický konzekvencializmus, ktorý chápe konanie širšie, neredukuje ho len na úžitok a dôsledky konania, ale uvažuje aj o dôsledkoch motívu, úmyslu alebo určitého postoja. Neutilitaristický konzekvencializmus predstavuje pokus riešiť problémy utilitaristickej etiky, ktoré utilitarizmus vo svojom úzkom rámci nebol schopný vyriešiť. Táto podoba konzekvencializmu neredukuje hodnoty len na šťastie, spokojnosť, uspokojenie túžby alebo záujmu, ale za hodnoty považuje napríklad tiež prírodu, krásu, umenie a pod. Pokým v utilitarizme sa považuje za správne iba konanie prinášajúce najlepšie možné dôsledky, v neutilitaristickom konzekvencializme

¹⁹ SEDOVÁ, T. Fenomén ľudskej dôstojnosti, jej pojem a vzťah k ľudským právam. In: *Filozofia*. Roč. 76, č. 5, 2021. s. 317 – 332. DOI: <https://doi.org/10.31577/filozofia.2021.76.5.1>

²⁰ POPELOVÁ, J. *Etika. Dejiny etických teórií*. Bratislava: Pravda, 1981, s. 247.

²¹ GLUCHMAN, V. *Utilitarizmus a neutilitaristický konzekvencializmus*. In: REMIŠOVÁ, A. (ed.) *Dejiny etického myslenia v Európe a USA*. Bratislava: Kalligram, 2008, s. 627.

sa hodnotí ako správne každé konanie, ktoré prináša prevahu pozitívnych dôsledkov nad negatívnymi.²²

Princíp nestrannosti je integrálnou súčasťou požiadaviek na príslušníka Policajného zboru. Je zakotvený v druhom článku Etického kódexu príslušníka Policajného zboru: „*Policajt vykonáva služobnú činnosť bez ohľadu na náboženské, rasové, národnostné, sociálne, politické, triedne a iné vonkajšie faktory.*“²³ Policajt je povinný každému zo zúčastnených morálnych aktérov pripísať rovnakú hodnotu, na základe poukazov danej situácie sa rozhodnúť, pričom jeho nestrannosť sa opäť prejavuje i v rovine neuprednostňovania vlastných záujmov, záujmov kolegov, priateľov alebo rodiny pred záujmami ostatných. Vo všeobecnom meradle, následkom porušovania princípu nestrannosti v policajnej práci je ignorovanie niektorých občanov alebo sociálnych skupín obyvateľstva a bagatelizovanie ich problémov, ktoré sa premieta do komunikácie a volených postupov. Na druhej strane je dôsledkom porušenia nestrannosti polície protekcionizmus, teda zvyhodňovanie iných občanov alebo skupín obyvateľstva na základe osobných preferencií.

Aj neutilitaristický konzekvencializmus našiel uplatnenie v spracovaní policajnej etiky. Prejavuje sa najmä v hodnotení konania ako správneho, pokiaľ sa týmto konaním dosahuje viac pozitívny výsledok ako negatívny. Tento prístup je zrejмый z presadzovania princípu proporcionality, ktorým špecifikujeme primeranosť činnosti policajta. Z hľadiska uplatňovania princípu proporcionality je za primeraný zákrok alebo postup považovaný ten, ktorého dôsledky prinášajú pozitívnejší dopad než by bol ten, aký by sa dosiahol nepoužitím daného postupu alebo prostriedku.

Východiská všeobecnej etiky zachytené v troch uvedených etikách: etiky cnosti, deontologickej etiky a konzekvencializmu a ich konkrétne uplatnenie v systéme policajnej etiky môžeme znázorniť nasledovne:

Etická teória	Základná charakteristika	Uplatnenie v policajnej etike
Etika cnosti	Ideálna predstava o osobnostných kvalitách morálneho aktéra.	Nároky na osobnostnú výbavu policajta (profesionalita, nestrannosť, zodpovednosť, bezúhonnosť, ohľaduplnosť). Dôraz na morálne kvality osobnosti nadriadeného. Dôraz na vzdelávanie, profesionálny rozvoj a rast.
Deontologická etika	Povinnosti, ktoré morálneho aktéra zaväzujú vo vzťahu k sociálnemu celku.	Dôraz na zákonný rámec konania. Uprednostňovanie všeobecne platných noriem a záujmov pred osobnými.

²² Pozri bližšie: DINUŠOVÁ, D. Filozofické východiská etiky vyšetrovania. In: VIKTORYOVÁ, J. – BLATNICKÝ, J. (eds.) *Teória a prax vyšetrovania. Zborník vedeckých prác zo dňa 17.3. 2020*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2020, s. 44-50.

²³ Etický kódex príslušníka Policajného zboru. [online] Etický kódex príslušníka Policajného zboru, Ministerstvo vnútra SR - Polícia (minv.sk) [cit. 29.10.2021]

Konzekvencializmus	Dôsledky (krátkodobé a dlhodobé), ktoré konanie morálneho aktéra prináša.	Princíp nestrannosti (impartiality). Princíp proporcionality.
--------------------	---	--

2 Význam policajnej etiky v budovaní dôveryhodnosti Policajného zboru

Policajná etika sa utvára v interakcii všeobecnej etiky a praktickej profesijnej činnosti polície. Zo všeobecných etických východísk preberá policajná etika zdôvodnenie nosných prvkov policajnej etiky, ktoré zabezpečujú efektívny výkon policajných činností. Z už spomenutých môžeme zdôrazniť princíp zákonnosti, teda rešpektovania a konanie v zmysle platnej legislatívy; princíp nestrannosti, ktorým polícia poskytuje prístup ku svojim službám každému občanovi bez rozdielu a ktorý zároveň eliminuje negatívne javy týkajúce sa prípadného protekcionizmu alebo ignorovania; dôraz na sebahodnotenie, sebareguláciu, ohľaduplnosť a morálnu výbavu príslušníka Policajného zboru so zvláštnym zameraním konkrétnych normatífov na osobnosť nadriadeného, ktorý má ísť svojim vystupovaním a správaním vzorom smerom k podriadeným a i. Tieto atribúty sú akiste previazané s celkovou spoločenskou rolou polície. Z aspektov, ktoré formujú dôveru verejnosti nemožno opomenúť „*stereotypy, skúsenosti z bezprostredného kontaktu, či obraz, akým políciu vykresľujú médiá.*“²⁴ Očakávania, ktoré si občan s úlohami policajtov spája, sa zameriavajú na ich odbornú vybavenosť, schopnosť čeliť kriminalite, udržiavať sociálny poriadok a chrániť bezpečnosť, pritom „*kvalita prevedených služobných zákrokov a úspešnosť boja proti páchatelom trestnej činnosti netkvie iba vo výstrojnej zložke a výzbroji policajta. Nevyhnutné je, aby dokázal účinne využívať svoju všestrannú pripravenosť na efektívne plnenie svojich služobných povinností.*“²⁵ Dosahovanie týchto cieľov je sprevádzané celkovým obrazom Policajného zboru, ktorý sa utvára aj v súvislosti s etickými, psychologickými a sociálnymi kompetenciami policajtov. „*Vzťahy dôvery u občanov k polícii sú také vzťahy, v ktorých dominuje postoj, náklonnosť veriť, že Policajný zbor spoľahlivo plní úlohy vychádzajúce z jeho pozície, ktorú zaujíma v spoločnosti. Na druhej strane vzťahy nedôvery občanov k polícii sú také vzťahy, pri ktorých u občanov prevažuje postoj či tendencia veriť, že Policajný zbor plní úlohy nespoľahlivo.*“²⁶ Nie je preto náhodou, že v kľúčových etických dokumentoch je zakotvená požiadavka na dôveryhodnosť Policajného zboru, ktorý od občianskej spoločnosti získava potrebnú akceptáciu a legitimitu výkonu svojich funkcií. Vzťah policajnej etiky k dôveryhodnosti Policajného zboru zachytávame na dvoch úrovniach:

1. ide o legitimitu výkonu sociálnych funkcií polície, ktorú získava polícia práve od verejnosti. Teda spoločenská akceptácia je dôležitá z hľadiska samotnej jej sociálnej roly v demokratickej spoločnosti. Uvedené chápanie je zakotvené v Európskom kódexe policajnej etiky. V tejto súvislosti možno spomenúť článok 12,

²⁴ SABAYOVÁ, M. Determinanty dôvery polícii. In: DINUŠOVÁ, D. (ed.) *Dôveryhodnosť Policajného zboru na pozadí aktuálnych otázok policajnej teórie a praxe*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021, s. 120.

²⁵ CIPRO, I. Psychologická príprava vo výchovno-vzdelávacom procese príslušníkov Policajného zboru tridsať rokov po revolúcii. In: MURDZA, K. *November 1989. Politika, právo, polícia a bezpečnosť*. Zborník z vedeckej konferencie konanej dňa 6. 11. 2019. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2020, s. 182.

²⁶ BILSKÝ, P., ČUŘÍK, P., ERNEKER, J. Náčrt faktorov, ktoré ovplyvňujú dôveryhodnosť Policajného zboru. In: *Policajná teória a prax*, č. 3-4/2000, s. 24.

ktorý stanovuje, že „*polícia je organizovaná so zreteľom na získavanie verejného rešpektu ako profesionálny ochranca zákonov a poskytovateľ služieb pre verejnosť*“, následne článok 18, ktorý špecifikuje spoluprácu formuláciou, že „*polícia je organizovaná spôsobom, ktorý presadzuje dobré vzťahy medzi políciou a verejnosťou (public relations), a tam, kde je to žiaduce, účinnú spoluprácu s ďalšími agentúrami, miestnymi komunitami, nevládnymi organizáciami a ďalšími zástupcami verejnosti vrátane etnicky minoritných skupín*“ a článok 59, ktorý stanovuje, že „*polícia je zodpovedná štátu, občanom a ich zástupcom. Účinne podlieha vonkajšej kontrole.*“²⁷

2. Pre zdarné plnenie sociálnych úloh Policajného zboru je nevyhnutné budovať a udržiavať vysokú dôveryhodnosť verejnosti (aj) z nasledujúcich dôvodov:

- prispieva k budovaniu autority a spoľahlivosti Policajného zboru v očiach občana;
- podporuje efektívnejší výkon profesijnej činnosti v rámci činností Policajného zboru;
- vytvára priaznivú sociálnu klímu na úrovni styku polície a verejnosti;
- prispieva k budovaniu pocitu bezpečnosti občana;
- umožňuje zdarne naplňovať ciele a úlohy Policajného zboru;
- je výrazom sociálnej stability štátu.²⁸

Uvedené aspekty sa bezprostredne dotýkajú tiež sociálnych funkcií profesijnej etiky, medzi ktoré patrí: umožňovať úspešné riešenie pracovných úloh; zúčastňovať sa na zladzovaní záujmov spoločnosti a profesijných skupín obyvateľstva; uskutočňovať spätosť a následnosť progresívnych prvkov profesionálnych morálnych hodnôt v mravných vzťahoch pracovnej sféry spoločnosti, pričom záujmy spoločnosti vystupujú v profesijnej etike ako nutnosť, požiadavka, povinnosť prispievať k naplneniu spoločenských cieľov, ideálov a pod.; uľahčovať výber správnej línie konania členov danej sociálnej skupiny; ochraňovať členov danej profesijnej skupiny pred morálnymi chybami, ktoré môžu vzniknúť v rôznych situáciách pracovnej činnosti.²⁹ Práve etické kompetencie napomáhajú utvrdzovaniu stability vystupovania policajtov, regulujú vzťahy medzi príslušníkmi Policajného zboru a občanmi v náročných situáciách policajnej služby. Prejavujú sa v stabilite v rozhodovaní, konaní, v neposlednom rade v komunikačných spôsobilostiach. „*Účinné a efektívne komunikovať nie je samozrejmosťou, obzvlášť v policajnej praxi vznikajú rôzne nečakané situácie, v ktorých sa zangažované osoby, či už občan, alebo policajt, môžu nachádzať v rozličných emocionálnych stavoch, nakoľko vypäté situácie sú spúšťačmi stresu a záťaže. Jednoducho povedané, hnev plodí hnev a práve profesia policajta si vyžaduje maximálnu sebakontrolu pri vyhrotených situáciách.*“³⁰

²⁷ *The European Code of Police Ethics*. Recommendation Rec(2001)10 adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 19 September 2001 and explanatory memorandum. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2002.

²⁸ Pozri bližšie: *Teoretické východiská budovania dôveryhodnosti Policajného zboru*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2020. (projekt vedeckovýskumnej úlohy).

²⁹ BELJAKOVÁ, B. I. *Profesionální etika*. Praha: Horizont, 1975, s. 26, 27.

³⁰ PASTUCHOVÁ NEUMANNOVÁ, A. Komunikačné spôsobilosti v policajnej praxi, komunikácia s obzvlášť zraniteľnou obeťou. In: DINUŠOVÁ, D. (ed.) *Dôveryhodnosť Policajného zboru na pozadí aktuálnych otázok policajnej teórie a praxe*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021, s. 116.

Všeobecné východiská normatívnej etiky – dôraz na povinnosť (deontologická etika), zodpovednosť v zmysle zvažovania dlhodobých i krátkodobých dôsledkov konania a sledovanie princípu nestrannosti (konzekvencializmus), zameranie na morálne kvality policajta (etika cnosti) za predpokladu efektívnej aplikácie, predstavujú predpoklady pre budovanie pozitívneho obrazu polície a teda budovanie dôveryhodnosti Policajného zboru. Trvalé konštanty policajnej etiky prispievajú k stabilnému a pre občana spoľahlivému prístupu k riešeniu pracovných úloh. „Zamyslime sa nad otázkou, z čoho pramení nedôvera? Nedôvera pramení predovšetkým z nepredvídateľnosti akcie druhej strany a z neschopnosti ovplyvniť jej konanie. Človek stráca dôveru k tomu, kto neplní sľuby či povinnosti, alebo také konanie nemôže predvídať, a preto v ňom vzbudzuje neistotu a strach.“³¹ Deontologické, konzekvencialistické východiská ako i východiská etiky cnosti zvyrazňujú stabilitu charakteru policajta, predvídateľnosť jeho konania pridržajúceho sa relevantných etických dokumentov. Tie napokon vychádzajú z uvedených etických normatívnych teórií.

Záver

Formovanie etických štandardov konkrétnej profesie závisí na sociálnych funkciách povolania a očakávaniach spoločnosti od jeho predstaviteľov. Dôraz kladený na dôveryhodnosť v prípade policajného povolania vyplýva z jeho spoločenských funkcií a stanoveného postavenia v súdobej spoločnosti.

Policajná etika sa formuje v interdisciplinárnom rámci, pričom vychádza zo všeobecných etických východísk – smerov, kategórií, pojmov – ktoré obohacuje a konfrontuje s praxou výkonu služobnej činnosti policajtov. Prax dodáva teórii impulzy, núti ju k reflexii všeobecných pojmov a kategórií, teória zas praxi dodáva oprávnenie, napomáha pri riešení náročných situácií, predstavuje podporný prvok v rozhodovaní, konaní, sebauvedomovaní a sebahodnotení policajta. Policajná etika vychádza predovšetkým z troch všeobecných východísk, resp. z troch normatívnych etických koncepcií: etiky cnosti, deontologickej etiky a konzekvencializmu. V aplikácii na policajnú prax predstavujú prínos:

- v zdôraznení a vysvetlení zákonného rámca konania policajta;
- v akcente na jeho zákonné povinnosti v kombinácii s behaviorálnou stránkou akceptácie zákona, nariadení a policajnoetických štandardov;
- v pertraktovaní kvality charakteru policajta v súvislosti so sociálnymi očakávaniami jeho profesijnej roly;
- v potrebe reflexie vlastného konania vo svetle zvažovania jeho dôsledkov;
- vo vymedzení princípu nestrannosti policajného povolania ako jedného zo základných atribútov policajnej služby;
- v príspevku k sebahodnoteniu, sebauvedomovaniu, uvedomovaniu si profesijnej hrdosti a cti policajta v kontexte príslušnosti k organizácii profesijného kolektívu ako celku.

Aplikácia uvedených aspektov v praxi prispieva k budovaniu pozitívneho obrazu Policajného zboru. Ten je dôležitý vzhľadom k legitimitate samotnej policajnej organizácie v súdobej spoločnosti, rovnako tak i vzhľadom k funkciám Policajného zboru. Stabilná

³¹ HERZOGOVÁ, Z. *Policejní etika*. Praha: vlastním nákladem, 2003, s. 9.

morálna výbava a rešpektovanie jednotných etických noriem predstavuje spoľahlivé – konštantné a trvalé predpoklady pre výkon policajnej služby. Nevyčerpávajú, samozrejme, obsah všetkých faktorov, ktoré sa podpisujú pod percepciu Policajného zboru občanmi. V tejto súvislosti „je potrebné si uvedomiť, že Policajný zbor nie je osamoteným nástrojom sociálnej kontroly, ale je integrovanou súčasťou širšieho spoločenského systému.“³² Na druhej strane, aj policajná etika a jej aplikácia je oblasťou pertraktovania problémov dôveryhodnosti Policajného zboru a predstavuje potenciál v špecifikácii konkrétnych aspektov jej budovania. Všeobecné etické východiská policajnej etiky sa odrážajú v jej aktuálnej podobe. Policajná etika vychádza z etiky cnosti, deontologickej etiky a konzekvencializmu, pričom ich všeobecnému teoretickému spracovaniu poskytuje plodné impulzy z praxe. Ich integrovanie do policajnoetických dokumentov vyplýva z ambície budovať stabilnú a komplexnú štruktúru profesijnoetickej výbavy príslušníkov policajných zborov, na ktorých sa občan bude môcť spoľahnúť.

Zhrnutie

Dôveryhodnosť Policajného zboru sa realizuje na poli vzťahu polície a verejnosti. Tento vzťah je komplikovaný na základe zložitosti aktuálnych sociálnych vzťahov, ale i z hľadiska charakteru policajnej práce a vnútorne diferencovaných činností Policajného zboru. V oblasti vzťahu dvoch spoločenských entít je potrebné stanoviť nástroje jeho regulácie. V danej súvislosti nadobúda význam (aj) policajná etika ako rámec pre sformovanie štandardov správania, vystupovania, postupov a sebakontroly konania príslušníkov Policajného zboru.

Policajná etika sa utvára v kooperácii všeobecnej etickej teórie a konkrétnej policajnej praxe. Zachováva si väzbu na všeobecnú etiku, od ktorej požaduje zdôvodnenie morálnych princípov a noriem presahujúcich zmysel bezprostrednej praxe. Na druhej strane je všeobecná etika vystavená nutnosti kriticky hodnotiť všeobecné pojmy, s ktorými narába (povinnosť, zodpovednosť a pod.). Všeobecné etické východiská sú v prípade aplikovanej profesijnej etiky – policajnej etiky – integrované do sústavy jej hodnôt a noriem. Identifikujeme tri všeobecné etické normatívne východiská: etiku cnosti, deontologickú etiku a konzekvencializmus. Etika cnosti koncentruje svoje zameranie na ideálne charakterové kvality morálneho aktéra. Jej koncipovanie siaha až do obdobia antiky, v ktorom zachytávame tiež prvé rozpracovanie etiky sústredenej na cnosti strážcov (vrstvy obyvateľstva zodpovednej za vnútornú a vonkajšiu bezpečnosť) polis. V policajnej etike sa etika cnosti uplatňuje v nároku na osobnostnú výbavu policajta stelesnenú v axiologickom aspekte policajnej etiky, ktorého normatívnym vyjadrením je dôraz na morálne kvality nadriadeného. Deontologická etika nazerá na konanie morálneho subjektu cez prizmu povinností. V antike bola reakciou na individualistickú etiku cnosti, pričom i v neskorších spracovaniach zdôrazňovala ukotvenie morálneho aktéra v sociálnom celku. Uplatnenie deontológie v policajnej etike je zreteľné v stanovení zákonného rámca konania, uprednostňovaní všeobecne prijatých noriem pred osobnými pohnútkami a sklonmi. Konzekvencializmus (utilitaristický aj neutilitaristický) zameriava svoju pozornosť na dôsledky (krátkodobé i dlhodobé), ktoré konanie morálneho

³² MURDZA, K. Nedôvera polícii ako súčasť systémovej krízy spoločnosti. In: DINUŠOVÁ, D. (ed.) *Dôveryhodnosť Policajného zboru na pozadí aktuálnych otázok policajnej teórie a praxe*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021, s. 87.

aktéra prináša. V policajnej etike sa uplatňuje najmä na pozadí princípu nestrannosti, ako jedného z kľúčových kritérií policajnej služby a princípu proporcionality upravujúceho etické aspekty viacerých policajných činností. Uvedené všeobecné etické normatívne východiská sa premietajú v hodnotovej aj normatívnej dimenzii policajnej etiky. Prispievajú k sformovaniu stabilnej štruktúry prežívania, rozhodovania a konania policajtov v zložitých situáciách policajnej služby. Sú nástrojmi regulácie konania, ktorého účelom je efektívne plnenie úloh Policajného zboru a umocňovanie dôveryhodnosti Policajného zboru. Prvky uvedených normatívnych koncepcií sú súčasťou Etického kódexu príslušníka Policajného zboru. Ich integrovanie do policajnoetických dokumentov vyplýva z ambície budovať stabilnú a komplexnú štruktúru profesijnoetickej výbavy príslušníkov Policajného zboru, na ktorých sa občan bude môcť spoľahnúť.

Literatúra

- ANSCOMBE, G. E. M. Modern Moral Philosophy. In: *Philosophy*. Vol. 33, No. 124 (Jan. 1958), Cambridge University Press, s. 1-19. ISSN 0031-8191
- BARIČIČOVÁ, Ľ. Profesionálny imidž a kredibilita Policajného zboru. In: DINUŠOVÁ, D. (ed.) *Dôveryhodnosť Policajného zboru na pozadí aktuálnych otázok policajnej teórie a praxe*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021, 226 s. ISBN 978-80-8054-904-6
- BILSKÝ, P. - ČURÍK, P. - ERNEKER, J. Náčrt faktorov, ktoré ovplyvňujú dôveryhodnosť Policajného zboru. In: *Policajná teória a prax*, č. 3-4 (2000).
- BILSKÝ, P., PAJPACHOVÁ, M. *Vývoj dôveryhodnosti Policajného zboru u občanov Slovenskej republiky a analýza faktorov, ktoré ju ovplyvňujú*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2002 (Projekt vedecko-výskumnej úlohy).
- CICERO, M. T. *O věcech veřejných*. Praha: OIKOYMENH, 2010, 436 s. ISBN 978-80-7298-133-5
- CIPRO, I. Psychologická príprava vo výchovno-vzdelávacom procese príslušníkov Policajného zboru tridsať rokov po revolúcii. In: MURDZA, K. *November 1989. Politika, právo, polícia a bezpečnosť*. Zborník z vedeckej konferencie konanej dňa 6. 11. 2019. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2020. 390 s. ISBN 978-80-8054844-5
- DINUŠOVÁ, D. *Filozofia pre študentov bezpečnostných vied*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021, 162 s., ISBN 978-80-8054-902-2
- DINUŠOVÁ, D. Filozofické východiská etiky vyšetrovania. In: VIKTORYOVÁ, J. – BLATNICKÝ, J. (eds.) *Teória a prax vyšetrovania. Zborník vedeckých prác zo dňa 17. 3. 2020*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2020, s. 44-50, ISBN 978-80-8054-862-9
- GLUCHMAN, V. Utilitarizmus a neutilitaristický konzekvencializmus. In: REMIŠOVÁ, A. (ed.) *Dejiny etického myslenia v Európe a USA*. Bratislava: Kalligram, 2008, 896 s. ISBN 978-80-8101-103-0
- HERZOGOVÁ, Z. *Policejní etika*. Praha: vlastným nákladom, 2003. 327 s. ISBN 80-238-9984-8

- KANT, I. *Základy metafyziky mravů*. Praha: OIKOYMENH, 2014, 103 s. ISBN 978-80-7298-501-2
- KRSKOVÁ, A. *Dejiny politickej a právnej filozofie*. Bratislava: IURA EDITION, s.r.o., 2011, 600 s. ISBN 978-80-8078-385-3
- KUNA, M. *Úvod do etiky cnosti*. Ružomberok: Filozofická fakulta. Katolícka univerzita v Ružomberku, 2010, 90 s., ISBN 978-80-8084-605-3
- MACINTYRE, A. *After Virtue*. London: Duckworth, 1981, 252 s. ISBN 978-07-1560-933-0
- MURDZA, K. Nedôvera polícii ako súčasť systémovej krízy spoločnosti. In: DINUŠOVÁ, D.(ed.) *Dôveryhodnosť Policajného zboru na pozadí aktuálnych otázok policajnej teórie a praxe*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021, 226 s. ISBN 978-80-8054-904-6
- NESVADBA, P. *Policajní etika*. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2009. 320 s. ISBN 978-80-7380-195-3
- PASTUCHOVÁ NEUMANNOVÁ, A. Komunikačné spôsobilosti v policajnej praxi, komunikácia s obzvlášť zraniteľnou obeťou. In: DINUŠOVÁ, D. (ed.) *Dôveryhodnosť Policajného zboru na pozadí aktuálnych otázok policajnej teórie a praxe*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021, 226 s. ISBN 978-80-8054-904-6
- PLATÓN. *Ústava*. Praha: SVOBODA – LIBERTAS, 1993, 523 s. ISBN 80-205-03471.
- POPELOVÁ, J. *Etika. Dejiny etických teórií*. Bratislava: Pravda 1981, 438 s.
- SABAYOVÁ, M. Determinanty dôvery polícii. In: DINUŠOVÁ, D. (ed.) *Dôveryhodnosť Policajného zboru na pozadí aktuálnych otázok policajnej teórie a praxe*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021, 226 s. ISBN 978-80-8054-904-6
- SEDOVÁ, T. Fenomén ľudskej dôstojnosti, jej pojem a vzťah k ľudským právam. In: *Filozofia*. Roč. 76, č.5, 2021. s. 317 – 332. DOI: <https://doi.org/10.31577/filozofia.2021.76.5.1>
- The European Code of Police Ethics*. Recommendation Rec(2001)10 adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 19 September 2001 and explanatory memorandum. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2002.

Internetové zdroje

Etický kódex príslušníka Policajného zboru. (online) [Etický kódex príslušníka Policajného zboru, Ministerstvo vnútra SR - Polícia \(minv.sk\)](#) [cit. 29.10.2021]

Keywords: police ethics, deontology, virtue ethics, consequentialism, credibility of the Police Force.

Summary

The credibility of the Police Force is reflected in the relationship between the police and the public. This relationship is complicated due to the complexity of the current social relations, the nature of police work, and internally differentiated activities of the Police Force. It is necessary to determine the tools for the regulation of the relationship between the two social entities. In this context, (also) police ethics is gaining importance as a framework for

the standards of conduct, conduct itself, procedures, and self-control of the conduct by members of the Police Force. Police ethics is formed in cooperation with general-ethical theory and specific police practice. It maintains a link to general ethics, which requires a justification of moral principles and norms that go beyond the meaning of immediate practice. On the other hand, general ethics is exposed to the need to critically evaluate the general concepts which it deals with (duty, responsibility, etc.). In the case of applied professional ethics - police ethics - the general-ethical principles are integrated into the system of its values and standards. We identify three general-ethical normative starting points: ethics of virtue, deontological ethics, and consequentialism. The ethics of virtue concentrates on the ideal character qualities of the moral actor. Its conception dates back to the period of antiquity, in which we also capture the first elaboration of ethics focused on the virtue of guardians (the strata of the population responsible for internal and external security) polis. In police ethics, the ethics of virtue is applied in the claim to the personal equipment of a police officer embodied in the axiological aspect of police ethics, the normative expression which emphasises the moral qualities of the superior. Deontological ethics views the conduct of a moral subject through the prism of duty. In antiquity, it was a reaction to the individualistic ethics of virtue, while even in later elaborations it emphasized the anchoring of the moral actor in the social whole. The application of deontology in police ethics is evident in establishing the legal framework of the procedure, preferring generally accepted standards to personal motives and inclinations. Utilitarian and non-utilitarian consequentialism focuses its attention on short-term and long-term consequences that the actions of a moral actor bring. It is applied in police ethics mainly based on the impartiality principle, as one of the crucial criteria of the police service, and the proportionality principle governing the ethical aspects of several police activities. These general-ethical normative starting points are reflected in the value and normative dimension of police ethics. They contribute to the formation of a stable structure of survival, decision-making, and action of police officers in difficult situations of the police service. They are tools for regulating the proceedings, the purpose of which is to effectively fulfil the tasks of the police force and strengthen the credibility of the Police Force. Elements of the above normative concepts are part of the Code of Ethics for members of the Police Force. Their integration into police ethics documents results from the ambition to build a stable and comprehensive structure of professional equipment of members of the Police Force, on which the citizen will be able to rely.

Vedecká štúdia vychádza ako čiastkový výsledok riešenia vedeckovýskumnej úlohy „Teoretické východiská skúmania dôveryhodnosti Policajného zboru“ (výsk. 251).

*kpt. Mgr. Dominika Dinušová, PhD.
Katedra spoločenských vied
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
e-mail: dominika.dinusova@akademiapz.sk*

Recenzenti: mjr. PhDr. Andrea Pastuchová Neumannová, PhD.,
doc. JUDr. Boris Löffler, PhD.